

ten spijt. Zou Jaap Kuper zich bij het beheer van het Kroondomein laten leiden door de hoogte van de subsidie? Ik kan het me nauwelijks voorstellen!

Albert Schimmelpenninck, bestuurslid Federatie
Particulier Grondbezit

Naschrift van Jaap Kuper op de reactie van Albert Schimmelpenninck

Ja, het is zeker zinvol om te trachten de vergoeding voor de maatschappelijke functies van het bos te verhogen. De maatschappelijke tegenprestaties van het bos zijn dat meer dan waard. De vraag is dan wel hoe je dat doet. De discussie in het novemnummer ging daar echter niet over. Die discussie richtte zich op het budget en de toedeling daarvan zoals dat nu is vastgesteld. Het zou wel zo handig geweest zijn als dat tenminste doelmatig en effectief zou zijn gedaan.

Het interessante van het huidige overheidsbeleid is dat er veel van is terug te vinden in de doelstelling van veel boseigenaren. Dat biedt een prachtkans om gezamenlijk iets tot stand te brengen. Jammer dat die kans niet goed benut wordt.

Of wij ons bij het beheer van het Kroondomein laten leiden door de hoogte van de subsidie? Ja, tot op zekere hoogte wel. Elke landgoedbeheerder heeft zijn eigen, al dan niet ambitieuze, doelen die hij wil realiseren. Over het algemeen zijn de inkomsten die hij uit het landgoedbeheer in engere zin kan verwezenlijken niet voldoende om alle ambities waar te maken. De beheerder zal daarom een open oog moeten hebben voor het verkrijgen van inkomsten van elders die hem in staat stellen de beoogde doelen te realiseren. Subsidies behoren daar ook toe. Maar omdat er aan elke subsidie voorwaarden zijn verbonden, is het steeds een afweging of de beoogde subsidie moet worden benut of niet. Hoe hoger en doelmatiger de subsidie,

hoe groter de kans dat die afweging in positieve zin uitvalt.

Met de bossen van het Kroondomein streven wij naar een versterkte ecologische en fysieke robuustheid, naar meer menging, meer loofhout, meer structuur, grotere staande voorraden, grotere biodiversiteit, meer dood hout. Aan al die wensen hangt een prijskaartje. We kunnen uit de lopende middelen slechts een deel van die wensen financieren. Subsidies zouden daar dus een bijdrage aan kunnen leveren, maar dan moeten die wel doelmatiger en effectiever worden ingezet dan in het Programma Beheer wordt voorzien.

Lobbyen voor een hogere bijdrage aan het bos? Doe ik graag aan mee. Wij moeten ons dan wel inzetten om de overheid te laten begrijpen hoe een hogere subsidiebijdrage tot een groter maatschappelijk functioneren leidt, hoe het extra besteedde belastinggeld tot een beter product voor de samenleving voert. Dat moeten we concreet maken en duidelijk uitleggen. Het subsidiesysteem moet daar weer helder op inhaken: het moet doelmatig zijn. Vervolgens moet het specifieke doel van de subsidie gerealiseerd kunnen worden: het moet effectief blijken.

Als we tot dit alles niet in staat zijn, moeten we niet vreemd opkijken als er geen steun te vinden is voor een grotere bijdrage aan het bos. Want waarom zou de gemeenschap extra middelen beschikbaar stellen voor een bos dat er toch al is, dat toch al landschap vormt, dat toch al koolstof vastlegt, dat toch al water bergt, dat toch al lucht zuivert.

We moeten ons niet alleen richten op het verkopen van wat we reeds hebben. We moeten ook gaan verkopen wat we nu nog niet hebben, maar wel willen verwezenlijken.

Jaap Kuper

Buitenlui: beheerders of bedervers van het landschap?

In het artikel “Buitenlui: een aanzienlijke groep potentiële landschapsbeheerders”, uit de oktobereditie van dit blad wordt de toename van het aantal buitenlui in het landelijk gebied vooral als een kans gezien. De auteurs wekken de indruk dat, met de juiste voorlichting, ondersteuning en subsidiëring, door de buitenlui alles goed zal komen met de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van ons mooie platteland. Ik ben het daar niet mee eens.

Neem om te beginnen de foto boven het artikel. Een typisch voorbeeld van de vele onooglijke negorijtjes waarmee het Nederlandse platteland tegenwoordig bezaaid is. Een uit het verband gerukte boerderij, een weijtje met beestjes, schuurtjes van het ‘Hubo-type’. Ongetwijfeld een paradijsje voor de bewoners. Anderen hebben er echter weinig te zoeken. Een dissonant in het landschap. Men vindt er paarden, pony’s, ezels, schapen, geiten, kippen, eenden, ganzen, reeën, pauwen, kalkoenen, damherten, alpaca’s, struisvogels en kangoeroes. Heel Nederland één grote kinderboerderij. Niet zelden achter deugdlijk Heras. Paardenminnaars zijn een categorie op zich. Hier volstaat verwijzing naar het artikel: de ‘witte-linten-ziekte’ wordt er treffend omschreven.

Veel woonboerderijen zijn overigens vooral níet te zien: hoge hagen van beuk, laurierkers of coniferen onttrekken de woonboerderij aan het gezicht. Vaak is dat maar goed ook, gezien het onrecht dat de opstal onder het mom van verbouwing is aangedaan. Het heeft tot gevolg dat de boerderijen, vanouds gezichtsbepalers en bakens in het landschap, worden “losgekoppeld” uit hun omgeving. Het landschap verliest daarmee zijn samenhang.

Met de landbouwgronden die tussen al dit fraais liggen is het vaak niet veel beter gesteld. Door het vertrek van de boeren worden landbouwgronden steeds vaker gebruikt door boeren die elders wonen. Het gaat om maïs en gras. En liefst zoveel mogelijk. Grote, karakterloze grasakkers en maïsakkers zijn het resultaat, alle ‘buurtschapsinitiatieven’ ten spijt.

De vertrekkende boeren woonden en werkten in het landschap en waren daar deel van. Hun werk wordt overgenomen door een steeds grootschaliger en karakterlozer landbouw. Hun boerderijen worden overgenomen door buitenlui wiens betrokkenheid bijna exclusief op het eigen erf gericht is. Hierdoor komt de landschappelijke kwaliteit van het platteland steeds verder onder druk te staan. Buitenlui horen bij de oorzaken van dit probleem, ze zijn niet de oplossing.

Buitenlui zijn bezig met hun droom: een boerderijtje met wat grond, wat beesten, een mooie grote tuin en vooral privacy, véél privacy. Vaak past daar een poel bij, of een hooilandje, of een houtwal. Dat is dan mooi meegenomen. Maar daar houdt het dan ook mee op. Er zijn er natuurlijk ook die in hun wereldje zoveel mogelijk natuurwaarden proberen te realiseren. Maar ook voor hen geldt: in hún wereldje. Daarbuiten heersen mestinjector, maïshakselaar en maai-balk.

Het is een idee-fixe dat dit te wijten is aan te weinig voorlichting. Buitenlui zijn doorgaans behoorlijk assertief en zelfverzekerd. Dat moet je zijn om een boerderij te kunnen verwerven, verbouwen en beheren. Ze laten zich niet snel overtuigen. Als ze kennis nodig hebben, gaan ze die zelf wel zoeken. Wat ze mooi vinden, dat doen ze. En vooral: ze voelen zich niet verantwoordelijk voor wat er buiten hun erf gebeurt. Zelf ben ik niet anders.

Harrie Weersink, woonboerderijbewoner

Reactie op het artikel Drukbegrazing met schapen als methode om vergraste droge heide om te vormen in structuurrijke heide

(Particuliere collectie, voorheen collectie Simonis & Buunk, kunsthandel, Ede.)

Het artikel van Sjraar van Beek over drukbegrazing met schapen in het novembernummer van ons vakblad is mij uit het hart gegrepen. Dat is niet in de eerste plaats omdat ik als jeugdig schepershulpje met eigen ogen heb kunnen zien wat de gevolgen van intensieve begrazing van de lokale schaapskudde op de vegetatie van de Kraloosse heide waren. Andere vegetatiekundige leken, zoals de schilder Herman Johannes van der Weele hadden dat lang voor mij ook al gezien, zie hieronder 'Herder met schaapskudde op de hei', van Herman Johannes van der Weele (1852-1930). De schapen gaan voor het gras, dat is duidelijk. Een bevriende beheerder van heideterreinen meende er *Molinia* in te herkennen.

Belangrijker is dat afplaggen uit landschappelijk en aardkundig oogpunt een aantal bezwaren heeft. De storende littekens van afplagde stroken blijven vanuit de lucht jarenlang zichtbaar. Op de Boshoverheide heeft een cultuurhistorisch bijzondere eeuwenoude weg van het type zoals we van het Balloërveld kennen, daar behoorlijk van geleden (figuur 2). Erger is de schade die afplaggen toebrengt aan het podzolprofiel op de plaatsen waar de heide op dekzand groeit. De onverbrekelijke trits heide - podzol - dekzand is internationaal zo bijzonder dat Nederland een verplichting heeft daar zuinig mee om te gaan. Het is een deel van ons aardkundig erfgoed. Hoelang het duurt voordat een goed ontwikkeld heidepodzol is gevormd, hangt van een aantal factoren af. Maar als een recent micropodzol er al meer dan vijftig jaar over doet om enige centimeters dik te worden, moet je bij de sterk ontwikkelde podzolen onder heide toch al gauw in vele eeuwen denken. We hebben profielen gezien die door herhaald afplaggen hun oorspronkelijke A en E horizonten en zelfs delen van de Bh horizont hadden verloren, dus in totaal enige decimeters. Ter vergelijking: de meest geërodeerde zones in Europa, in de mediterrane gebergten, lijden een bodemverlies van circa 1,5 mm per jaar. Plaggen kan gezien worden als een heftige, abrupte vorm van versnelde bodemerosie, inclusief de bijbehorende afbraak van het bodemecosysteem. Onderzoek in de duinen heeft aangetoond dat de bodemfauna 13 jaar na het afplaggen nog weinig tekenen van herstel vertoonde. Fysische en ecologische processen worden geheel verstoord. Daarom is plaggen natuurbeschadiging.

Pim Jungerius

Afgeplagde stroken op de Boshoverheide, in een bundel tracés van een eeuwenoude internationale weg (tussen de pijlen). Dit cultuurhistorische relict heeft daar erg van geleden.

